NOTODDEN KOMMUNE
Stolt av historien, sammen om fremtiden

Strategi for kultur, idrett og friluftsliv 2026-30

BAKGRUNNSDOKUMENT

Innhold

1. Innledning 3
2. Nåsituasjon 3
3. Indikatorer 5
4. Forankring, føringer, lovverk og forventninger 6
5. Medvirkning 9
6. Hovedfunn i medvirkningsprosessene 10

1. Innledning

Strategi for kultur, idrett og friluftsliv er kommunens viktigste politiske styringsdokument på kulturområdet. Strategien er overordnet og skal gi føringer og retning for de neste fire årene. Strategien er utarbeidet av medarbeidere på kulturområdet i dialog med andre kommunalområder og med bakgrunn i sentrale føringer, Notodden kommunes samfunnsplan og med innspill fra frivilligheten og innbyggere.

Dette bakgrunnsdokumentet skal gi utfyllende informasjon om nåsituasjonen, indikatorer, forankring, føringer, lovverk og forventninger. I tillegg er det en mer utfyllende beskrivelse av medvirkningsprosessene og resultatene av disse.

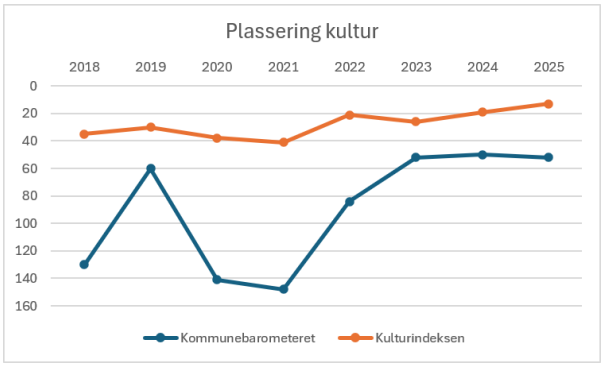
2. Nåsituasjon

Nåsituasjonen tar utgangspunkt i nasjonale målinger. Kommunebarometeret, Norsk kulturindeks, Norsk idrettsindeks og Friluftslivs-barometeret gir oss verdifull informasjon om hvordan vår kommune ligger ann sammenlignet med andre og hvordan vi utvikler oss over tid på ulike indikatorer. I tillegg kan Folkehelseprofilen, Oppvekstprofilen, Ungdata og SSB gi viktig informasjon for virksomhet for kultur.

Notodden kommune gjør det bra på Kommunebarometeret i 2025 som er siste måling. Kommunal rapport publiserer dette barometeret hvert år. Her rangeres kommunene etter 155 nøkkeltall, på tvers av 12 ulike sektorer. Av Norges 357 kommuner kommer Notodden på 84. plass og på kulturområdet kommer Notodden på 52. plass.

Norsk kulturindeks er en årlig oversikt over kulturtilbud og kulturaktivitet i norske kommuner og fylker. Målsetningen med Norsk kulturindeks er å beskrive det faktiske kulturtilbudet og den faktiske kulturbruken i et gitt område. Indeksen er utviklet av Telemarksforsking i samarbeid med norske kommuner og fylkeskommuner. Den benyttes av en rekke kommuner som underlag for kulturplaner eller til oppfølging av kommunens arbeid på kulturområdet. Notodden kom på 13. plass på kulturindeksen i 2025 og har i en rekke år hatt gode plasseringer.

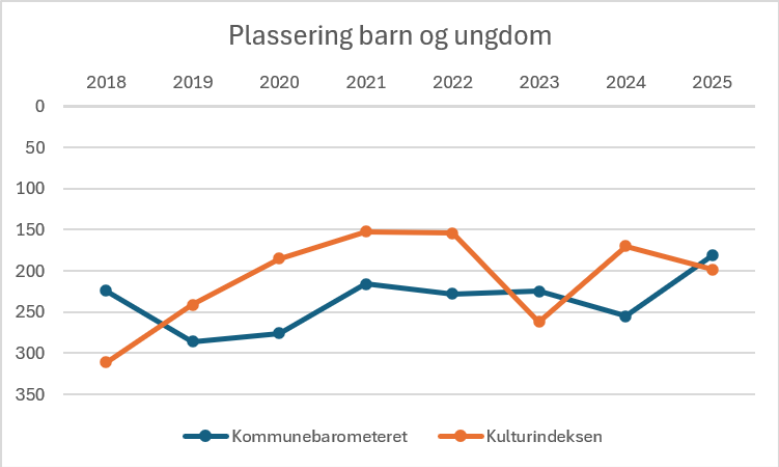
Figuren under viser Notoddens plasseringer på Kommunebarometeret og Kulturindeksen de siste åtte årene:

Merk: Verdiene på y-aksen er snudd der 1 er best og 357 er dårligst.

Covid-årene 2020 og 2021 slår negativt ut på Kommunebarometeret. Trenden i de åtte årene viser en positiv utvikling i begge målingene. Det er imidlertid ett området som peker seg ut i negativ retning. Notodden scorer lavt på netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge på Kommunebarometeret og på kultur for barn på Kulturindeksen. Grunnen til at de ikke er like er at barometrene har forskjellige måleindikatorer.

Figuren under viser Notoddens plassering når det gjelder netto driftsutgifter og aktivitetstilbud til barn og ungdom de siste syv årene:

Merk: Verdiene på y-aksen er snudd der 1 er best og 357 er dårligst.

Notodden kommune har imidlertid satset på ungdom de siste årene gjennom etableringen av ungdomsklubb og byggingen av Nesøya aktivitetspark. Barn og ungdom har i flere år også blitt prioritert i alle kommunens tilskuddsordninger. Notodden ligger allikevel på 198. plass av norske kommuner når det gjelder netto driftsutgifter til aktivitetstilbud til barn og ungdom. Ungdomsklubben flytter til større lokaler i Storgata i 2026. Det tar noe tid før en ser effekten av tiltak på målingene og det forventes at Notodden ser en positiv utvikling i årene som kommer.

Norsk idrettsindeks måler og rangerer idrettsaktiviteten og anleggsdekningen i norske kommuner. Idrettsaktiviteten er antall aktive delt på innbyggertallet i samme aldersgruppe. Anleggsdekningen hentes fra anleggsregisteret som gir en oversikt over store og små anlegg i hele landet. Idrettsaktiviteten i Notodden har vært jevnt svak de siste 10 årene. På siste måling i 2023 var Notodden på 250. plass.

Siste tall for anleggsdekningen er også fra 2023. Her kommer Notodden totalt sett på en 212. plass. På hallidrett ligger anleggsdekningen i Notodden på 281. plass. Når det gjelder fotballanlegg er Notodden på 159. plass, som kan sies å være midt på treet nasjonalt.

Notodden har nå bygget Helse Arena, en ny dobbel idrettshall. Det forventes at anleggsdekningen på hallidrett blir betydelig forbedret fra og med 2026. Byggingen av

Helse Arena kan også bidra til at idrettsaktiviteten i Notodden øker. En slik økning av hallkapasiteten gjør at flere lag får ønsket treningstid og at flere innendørsidretter kan komme til. Notodden vil sannsynligvis se positive resultater også av denne satsingen i årene som kommer.

Når det gjelder Friluftslivsbarometeret kommer Notodden på en svak 350. plass blant Norges 357 kommuner. Friluftslivsbarometeret måler og rangerer alle landets kommuner fra 1 til 357 ved hjelp av 30 indikatorer, fordelt på 4 temaer. Barometeret gir ikke hele sannheten om friluftslivet i kommunene, men samlet skal indikatorene si noe om muligheter, aktiviteter, tilrettelegging og innsats for friluftsliv i den enkelte kommune. Notodden ligger ikke lavt på alle indikatorene, det er eksempelvis full score på enkelte og null på andre. Norsk friluftsliv og Friluftslivets Landsforbund etablerte barometeret som en del av friluftslivets år i 2025 og målingen skal gjentas i 2027. Notodden bør arbeide for å synliggjøre friluftstilbudet og oppnå bedre resultater på neste måling.

Hovedutfordringer oppsummert:

- Aktivitetstilbud for barn og unge må styrkes
- Barn og unges deltagelse i idrett må stimuleres
- Friluftslivstilbudet må kartlegges, videreutvikles og synliggjøres bedre

3. Indikatorer

Plassering på de ulike nasjonale målingene gir ikke et komplett bilde. Samlet vil de imidlertid gi en god indikasjon på om Notodden lykkes på kultur-, idrett og friluftslivsområdet. Det gir også verdifull informasjon om hvordan kommunen utvikles over tid. En eventuell ny gjennomføring av *Folkestemmen* eller andre brukerundersøkelser kan komplettere resultatene i de nasjonale målingene i strategiperioden.

Kommunebarometeret

Kultur ligger godt an når det gjelder resultater på Kommunebarometeret og har som mål å være blant de 50 beste i landet på kulturområdet.

Norsk kulturindeks

Notodden kommune har gjennom flere år ligget høyt på kulturindeksen og har som mål å fortsette å være blant de 20 beste i landet.

Norsk idrettsindeks

Når det gjelder anleggsdekning og idrettsaktivitet i Norsk idrettsindeks scorer Notodden lavt. Med nybygget idrettshall vil anleggsdekningen øke, noe som sannsynligvis også øker aktiviteten. Notodden har derfor som mål komme opp på gjennomsnittet i Norge med en plassering rundt de 150 beste.

4. Forankring, føringer, lovverk og forventninger

Kommuneplanens samfunnsdel er det overordnede styringsdokumentet som Strategi for kultur, idrett og friluftsliv skal svare ut.

Satsningsområdene i Kommuneplanens samfunnsdel er:

Tillit og lokaldemokrati

- Utvikle lokaldemokratiet gjennom utvikling av den politiske kulturen
- Utvikle lokaldemokratiet gjennom å forbedre representasjon i kommunestyret og i utvalg
- Planverket skal gi forutsigbarhet og en målstyrt samfunnsutvikling
- Videreutvikle administrasjonen, ledelse, styring og organisering
- Styrke samarbeid, samspill, dialog og involvering
- Forbedre samfunnsdebatten på sosiale medier

Attraktivitet for næring, bosted og besøk

- Øke arbeidsplassvekst og verdiskaping
- Økt attraktivt i sentrum for alle
- Notodden skal være et sted det er verdt å besøke og oppleve.
- Notodden skal være en god vertskommune for de statlige institusjonene.
- Enkle og gode reisevalg
- Gode hverdagsliv i Notodden
- Frivilligheten skal være en viktig pilar i samfunnsutviklingen

Gode liv i alle livsfaser.

- Mestre vår egen alderdom
- Ha gode oppvekstsvilkår
- Sikre et bærekraftig tjenestetilbud
- Samarbeide for å nå målene

I denne strategien er det tatt utgangspunkt i Kommuneplanens samfunnsdel som er overordnet alle de andre planene og strategiene kommunen har.

Der kommuneplanens samfunnsdel tegner et oversiktsbilde av hva som anses å være de viktigste målsettingene for samfunnet som helhet, har Strategi for kultur, idrett og friluftsliv til hensikt å konkretisere, tydeliggjøre og svare ut kommunens mål og strategier på dette feltet. Det er flere av disse målene som berører, og som er relevante for, fagområdene innenfor kultur, idrett og friluftsliv.

Føringer og lovverk

Kulturfeltet er omfattende og mangfoldig. De ulike fagfeltene på kulturområdet har sine lovverk, føringer, forventninger og ambisjoner. De mest sentrale føringene og forventningene finner vi i Kulturloven, Folkebiblioteksloven, Kulturskoleloven og i Bestemmelser om tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet (spillemiddel-bestemmelsene). Kommunene kan imidlertid i stor grad selv bestemme omfanget av

tilbudet til befolkningen. I tillegg vil Telemark fylkeskommunes *Regional strategi for kultur og reiseliv 2026 – 2029* ha betydning for Notodden.

Egenverdi og forventninger

Kultur har egenverdi. Det kan gi glede og mestringsfølelse uavhengig av funksjon eller nytte. Det forventes at kultur i tillegg har innvirkning på viktige områder som blant annet folkehelse, demokrati, bærekraft, omstilling, stedsutvikling, næringsliv og reiseliv.

Her er fire eksempler på kulturs innvirkning:

1. Kultur kan være positivt for helsen:
   Kulturens innflytelse på helse er godt dokumentert gjennom forskning som viser hvordan deltagelse i kulturelle aktiviteter kan ha en positiv effekt på fysisk og mental helse. Flere studier viser at kulturell deltakelse, som å spille instrumenter, danse eller synge, og/eller kulturelt engasjement, som å gå på kino, konserter, kunstutstillinger eller museer, reduserer risikoen for tidlig død. Aktiviteter som musikk, dans, og visuell kunst fremmer fysisk og mentalt velvære, og kan redusere symptomer på depresjon, angst og stress. (KS Kulturfeltets plass i samfunnsutviklingen 2024)

2. Kultur kan fremme demokratiske verdier:
   Forskningen viser at kultur fremmer demokratiske verdier ved å tilby en arena for fri meningsutveksling og ved å engasjere borgere i demokratiske prosesser. Kulturell deltagelse er vist å styrke sannsynligheten for å delta i politiske valg og å gjøre demokratiet mer levende og relevant for folk. (KS Kulturfeltets plass i samfunnsutviklingen 2024)

3. Kultur i et bærekraftperspektiv:
   I en systematisk kunnskapsoppsummering av mer enn 300 publikasjoner finner forskere at kultur bidrar til alle 17 [av FNs] bærekraftsmål og at kultur har innflytelse på måloppnåelse til 79 prosent av delmålene. (Zheng, X, 2021, sitert i Kulturinstitusjonenes samfunnsverdi, Oslo Economics 2025)

4. Kulturs bidrag til innovasjon og omstilling
   I et arbeidsliv preget av raske endringer er det behov for bred satsing på kompetanseheving – både innen fagspesifikke områder og i form av generelle ferdigheter. Forskning viser at sosiale, emosjonelle og kreative ferdigheter får økende betydning i møte med krav til innovasjon og omstilling. (Deming, 2017, sitert i Kulturinstitusjonenes samfunnsverdi, Oslo Economics 2025)

Kommunale planer og strategier

Strategi for kultur, idrett og friluftsliv må også sees i sammenheng med andre kommunale planer og strategier. Kommunens egne planer og strategier på ulike områder vil innvirke på kulturfeltet og vice versa. Dette gjelder for eksempel Folkehelsestrategi, Kommunedelplan for sentrum/Strategi for sentrumsutvikling, Oppvekstplan, Næringsplan, Reiselivsstrategi og Forvaltningsplan for Rjukan - Notodden industriarv.

Tilskuddsordninger og samarbeidsavtaler

Kommunen har økonomiske virkemidler gjennom flere tilskuddsordninger. Det er vedtatt egne vedtekter og retningslinjer for tildeling av tilskudd på kultur- og idrettsrådet. Dette gjelder driftstilskudd til idrett og kultur, Fond for idrett, kultur og frivillighet, Skogfondet i Gransherad og Notodden mannssangforenings kor- og korpsfond.

Fritidsaktivitetene i kommunen er samlet og formidlet gjennom Vi Fritid. Notodden kommune formidler også eksterne tilskuddsordninger ved å tilby gratis bruk av *Tilskuddsportalen* for frivilligheten.

Kommunen har også faste tilskudd og egne samarbeidsavtaler med flere aktører som gir føringer og muligheter. Dette gjelder blant annet avtaler med Notodden idrettsråd, Telemarkskanalen natur- og kulturpark, Notodden Blues Festival og Notodden og Hjartdal turlag. I tillegg har kommunen en rekke driftsavtaler med idrettslag som forvaltes av Seksjon for tekniske tjenester.

Denne strategien går ikke inn på de enkelte samarbeids- og driftsavtalene eller faste årlige driftstilskudd på kulturområdet. Vurdering av eksisterende og nye satsinger kan gjøres i planperioden med bakgrunn i vedtatt strategi.

5. Medvirkning

Notodden kommune ved Virksomhet for kultur gjennomførte to folkemøter i 2024, ett for kulturområdet og ett med tema idrett og friluftsliv. Det ble stilt fire spørsmål som utgangspunkt for innspill og diskusjon på begge møtene.

- Kulturarbeid (inkl. idrett og friluftsliv) for og med barn og ungdom og møteplasser mellom generasjoner og kulturer. Skal dette fortsatt være våre hovedprioriteringer?
- Hvordan kan kultur/idrett/friluftsliv være en drivkraft for å gjøre kommunen til et attraktivt sted for innbyggere og tilreisende?
- Hva mener du er viktig for barn og unge?
- Hva mener du er det viktigste i perioden 2026 - 2030?

Tanken var at med relativt åpne spørsmål ville det være mulig for alle å delta i diskusjonen og bidra med innspill.

Strategi for kultur, idrett og friluftsliv skal bygge på målene i Kommuneplanens samfunnsdel. I arbeidet med samfunnsplanen har det blitt gjennomført omfattende medvirkningsprosesser med temaer som har direkte innvirkninger på kultur, idrett og friluftsliv. *Folkestemmen* var den mest omfattende medvirkningsprosessen som ble gjennomført.

Folkestemmen er en spørreundersøkelse gjennomført av Notodden kommune som en del av medvirkningsprosessen i arbeidet med Kommuneplanens samfunnsdel. Målet med undersøkelsen var å kartlegge innbyggernes meninger og opplevelser, og bruke disse som kunnskapsgrunnlag for strategiske prioriteringer i kommunen.

Undersøkelsen ble gjennomført sammen med andre medvirkningsaktiviteter, som:

- Ungdomskonferanse
- Folkemøter i grender og byområder
- Innspillkonferanser med næringslivet
- Foredrag om folkehelse

Folkestemmen gir innsikt i hvordan innbyggerne opplever kommunen, blant annet når det gjelder:

- Tilgang til kulturaktiviteter
- Møteplasser for ungdom
- Samarbeid med frivilligheten
- Oppvekstmiljø og fysisk aktivitet
- Sentrum som sosial møteplass

Resultatene fra *Folkestemmen* har vært viktige for å forme mål og tiltak i kommuneplanen, spesielt innen områder som ungdomstilbud, frivillighet og byutvikling. Dette er tre viktige tema også for Strategi for kultur, idrett og friluftsliv.

6. Hovedfunn i medvirkningsprosessene

I *Folkestemmen* svarer omtrent 70 % av innbyggerne at de opplever god tilgang på kulturaktiviteter. Dette samsvarer godt med Notoddens høye plassering i Norsk kulturindeks. Notodden ble rangert som den beste kommunen i Telemark og nummer 13 nasjonalt i siste måling for 2025.

Samtidig viser undersøkelsen at ungdom er mindre fornøyde. Kun 22 % opplever at det finnes gode møteplasser for ungdom. Likevel svarer hele 80 % at Notodden er en god kommune å vokse opp i. Etter gjennomføringen av *Folkestemmen* har Notodden kommune åpnet ny ungdomsklubb i Bok & Blueshuset, samt etablert Nesøya aktivitetspark med skatepark, hinderløype, streetbasket, BUA utlånssentral og pumptrack. En ny undersøkelse vil sannsynligvis kunne bedre dette resultatet.

Likevel ser det ut til å være et udekket behov for møteplasser for unge, og spesielt eldre ungdom fra 16 til 17 år. Ungdomsklubben er i hovedsak mest attraktiv for ungdomsskoleelever i aldersgrupper 13 til 15 år. I tillegg etterlyser 18-åringer et utestedtilbud i kommunen. Dette er tydelige signaler om at aktiviteter og møteplasser for ungdom bør prioriteres. Flere møtesteder for ungdom er også et konkret mål i Kommuneplanens samfunnsdel.

Hele 92 % mener at det finnes gode muligheter for fysisk aktivitet, og 90 % mener kommunen samarbeider godt med frivilligheten. Dette er positivt, og samarbeidet med frivillige aktører må videreføres og utvikles.

Videre opplever 85 % at sentrum fremstår som lite levende. Mange innspill peker på behovet for møteplasser og aktiviteter der folk kan samles naturlig, uten store barrierer. Kultur kan spille en rolle ved å stimulere til mer aktivitet og arrangementer i sentrum.

I de åpne folkemøtene på Bok & Blueshuset med temaene kultur, idrett og friluftsliv, kom det inn mange innspill. Innspillene underbygger langt på vei *Folkestemmen*, der satsningen på barn og unge og møteplasser står sentralt. I tillegg kan identitetsbygging, kulturarv og lokal kulturhistorie fremheves på kulturområdet. Lavterskeltilbud og tilgjengelighet er viktig på idrettsområdet.